

Nr 235.

Av herrar **Bergman** och **Johansson-Dahr**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker.*

Under förhandenvarande förhållanden är ingenting att invända mot en konsumtionsskatt på onödiga och skadliga varor, under förutsättning att de inflytande medlen användas på ett sätt, som icke medför ett permanent behov att upprätthålla en skadlig konsumtion. Där ligger det svåraste problemet i denna finansfråga, ett problem, som beröres i andra vid denna riksdag väckta motioner. Här skall nu icke skattens berättigande ifrågasättas. Och dess användning i det nuvarande läget gäller ju i väsentlig del de extraordinära, tillfälliga behoven av arbetslöshetshjälp och bistånd åt nödställda jordbrukare och lantarbetare. Men en sådan skatt bör, i den mån skatteobjektet är för folkhälsan fördärligt, ej blott åsyfta ökad statsinkomst utan även, och i främsta rummet, inskränkning av den icke önskvärda konsumtionen. Vår tid har lämnat synnerligen lärerika exempel på möjligheten att förena dessa bägge syften. Danmark och England hava båda genom detta medel lyckats åvägabringa ökade statsinkomster och det oaktat nedpressa alkoholkonsumtionen högst avsevärt och vida mer än vårt svenska individuella kontrollsystem förmått.

Medan konsumtionen av spritdrycker i Sverige nedgått med cirka 30 procent jämfört med tiden före kriget, har motsvarande konsumtion i England nedgått med ej mindre än 60 procent och i Danmark med över 80. Och att nedgången i statistiskt mätbar konsumtion icke till sitt värde rubbats — som mången kanske föreställer sig — genom en så stegrad olaga alkoholhandel, att de goda verkningarna upphävts, det framgår av de siffror, som beteckna dryckenskapssymptom och andra skadeverkningar av alkoholförtäringen. De beivrade fylleriförseelserna ha nedgått i Sverige med cirka 50 procent men i England med 74 procent; i Danmark saknas fullständig riksstatistik på detta område, men det lider intet tvivel, att nedgången även där varit synnerligen stor. En sannolikhetsberäkning med de faktorer, som äro kända, visar, att nedgången icke torde ha understigit 60 procent; troligen är den vida större.

Och huvudorsaken till denna nedgång i konsumtion och i dryckenskaps-symptom är väsentligen den särdeles starka skattebelastning, som man i dessa bägge länder lagt på alkoholdryckerna (i England därjämte en omfattande inskränkning av försäljningsställen och försäljningstider). Till belysning härav må meddelas, att vid tiden omedelbart före krigsutbrottet 1914 den engelska spritskatten utgjorde ungefär 2 kronor 60 öre per liter

(å 50 volymprocent alkohol). År 1918 höjdes denna skatt till cirka 5 kronor 25 öre per liter. Härefter följde i maj 1919 en ytterligare höjning till 8 kronor 75 öre och i april 1920 till 12 kronor 70 öre per liter, varigenom den engelska spritdrycksbeskattningen kom upp i ett högre läge än till och med den danska. Denna skattesats är, så vitt oss är bekant, ännu i huvudsak gällande. Försäljningspriset utgör då för den allmännast brukliga spritdrycken cirka 16 å 17 kronor.

(Även vinets beskattning ökades, ehuru ej i sådan grad som de destillerade dryckerna. I avseende på ölet, som har undergått en synnerligen stark skattestegring, hänvisa vi till uppgifter i vår motion angående malt-drycksbeskattningen.)

Gå vi till Danmark finna vi, att en flaska (cirka $\frac{3}{4}$ liter) Aalborgs akvavit, som kort före krigsutbrottet kostade 60 å 70 öre, vid slutet av 1917 kostade 11 kronor och vid slutet av 1919 cirka 12 kronor 50 öre. Sistnämnda pris har i det väsentliga fortfarande bibehållits.

Med hänsyn till den reella skatteskärpning, som under åren närmast efter kriget automatiskt inträdde genom penningvärdestegringen, sänktes visserligen genom en lag av den 1 april 1922 den s. k. tilläggsavgiften något, vilken sänkning dock för utskänkt spirituosa kompensades genom den samma år införda s. k. restaurantskatten. Sistnämnda skatt upphörde emellertid 1 april 1930 mot det att »tilläggsavgiften» ånyo höjdes (ungefär till 8 kronor 50 öre per liter av 50 procent alkoholhalt och därunder), varjämte tullsatserna höjdes. Slutresultatet blev praktiskt taget ett bibehållande av de höga försäljningspriser, som redan 1917 infördes, cirka 12 å 13 kronor per liter. (Även vinerna äro starkt belastade med tull, 6 å 4 kronor för vissa, lägre för andra sorter; detaljerna sakna i detta sammanhang intresse för nu föreliggande fråga.)

Verkningarna kunna avläsas icke blott i den sänkta konsumtionen utan även i de sjunkande siffrorna för alkoholens skadeverkningar, såsom här ovan påpekades. Av den engelska statistiken för avdömda fylleriförseelser finner man bland annat, att dessa voro för hela England och Wales i genomsnitt för åren 1911/1913 8.35 per 1,000 män och 1.83 per 1,000 kvinnor. För 1929 visade statistiken 2.30 per 1,000 män och 0.41 per 1,000 kvinnor.

Inför dylika erfarenheter frågar man sig ovillkorligen: vore det icke just nu — när ett extraordinärt krisläge manar till extraordinära åtgärder — lämpligt att även i Sverige, om ock ej lika kraftigt som i de nämnda länderna, men dock starkt, höja alkoholbeskattningen i konsumtionssänkande syfte? Medan England och Danmark vågat sig på att till här ovan angivna höjdlägen belasta den socialt skadliga spritkonsumtionen, föreslås här av regeringen en så obetydlig höjning som endast 60 öre per liter utöver den nuvarande låga skatten. Man synes ha befarat, att konsumtionen vid högre beskattning skulle alltför avsevärt sjunka och den ökade statsinkomsten förty torka in. Men låtom oss se hur den höga skattebelastningen

i vårt grannland Danmark verkat rent statsfinansiellt. Konsumtionen nedgick med några och 80 procent, men staten fick det oaktat, tack vare skattens kraftigt tilltagna belopp, en ökning från cirka 16 miljoner kronor (summan av skatter och tullar på alkohol) år 1913 till cirka 64 miljoner år 1929. Analog erfarenheter, blott i andra dimensioner, har man i England.

Det återstår dock två invändningar att möta. Först och främst säger man: beskattas laglig sprit för högt, blir följden en hejdlös smuggling och hembränning. De oerhört sänkta siffrorna för alkoholskador i Danmark och England (deliriumfall, fyllerifall m. m.) visa, att i dessa länder denna olägenhet i stort sett icke lyckats eludera beskattningens konsumtions-sänkande verkan, och även om man medger, att svårigheterna i Sverige med dess geografiska förhållanden skulle bli större, måste man dock betänka, att smuggling och annan olaga handel icke kan med framgång bekämpas på de låga prisernas väg, ty den olaga handeln rättar sina priser efter omständigheterna, och vill man driva affärskonkurrens med smugglingen, så pressas man ned i riktning emot självkostnadsgränsen vid pris-sättningen, vilket ju blott skulle resultera i en enorm ökning av de »lagliga» men icke därför nyttiga spritinköpen. Olaga alkoholhandel måste i stället kraftigt bekämpas med samhällets alla maktmedel, och vartill skola i främsta rummet de rikligt flödande alkoholinkomsterna användas om icke till att effektivt övervaka lagarnas efterlevnad? Rusdrycksmedlen räcka rikligen till för hur stark och modernt utrustad bevakning som helst, även om den väsentliga delen av dem nu användes för andra viktiga behov.

Den andra invändningen är av mera social innebörd: en hög beskattning av allmänna konsumtionsartiklar får en förhatlig klasslagskaraktär, säger en och annan. Vad den invändningen angår, kan det vara nog att från det tillfälle, då den höga skatten bestämdes i England, anföra ett yttrande i den frågan av det engelska arbetarpartiets dåvarande ledare. Han sade: »Demokratien bör icke resonera så, att då en klass har de och de rättigheter, böra alla klasser kräva samma rättigheter. Det är fåvitskt. Låt oss i stället se till, att de rättigheter, demokratien kräver, äro rättigheter värda att äga och icke rättigheter med sjukdom, fördärv och last i följe. Rätten att gå under, att gå vilse — den rätten avstå vi åt första bästa, som vill ha den.» Den kolossala engelska spritskattestegringen ägde rum under arbetarpartiets medverkan. Och Danmarks nuvarande socialdemokratiska statsminister Stauning yttrade till representanter för en svensk kommitté,⁹ som frågade honom om denna punkt: »I den mån det förekommit någon opposition mot den danska alkoholbeskattningen, har den väsentligen kommit från lager *under* arbetarklassen.» — Invändningen ur klassmotsatsernas synpunkt kan härmed vara nog bemött. Men det må tilläggas, att vår svenska lagstiftning innebär en maximigräns, utöver vilken ingen, hur rik han än är, får gå vid sina inköp. Detta gör hos oss invändningen om klasslagstiftning ännu mera betydelselös.

Vad vi här nedan föreslå motsvarar en höjning utöver Kungl. Maj:ts förslag allenast av 1 krona 40 öre (1 krona + 60 öre + 1 krona 40 öre = 3 kronor).

På grund av vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte godkänna Kungl. Maj:ts förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker med den ändring, att 2 § 1 mom. erhåller följande lydelse:

§ 2.

Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av tre kronor, för liter räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen — — — omsättningsskatten.

Stockholm den 4 februari 1933.

J. Bergman.

Robert Johansson-Dahr.